

Okosnicu knjige čine leksikografske natuknice koje, prvenstveno zbog prirode knjige, ali i drugih okolnosti, nisu dugačke, no vrijedan su izvor prvotne informacije koja se poslije mnogo lakše može upotpuniti, tim više što ispod gotovo svake natuknice stoji dopunski izvor u obliku popisa djela, uloga i slično.

Kao što su rekli i sami autori, najranija vremenski determinirana natuknica ona je o kraljici Jeleni (umrla 976. godine) i ostaje jedina natuknica za 10. stoljeće. Natuknica o ženama rođenim do 18. stoljeća ima vrlo malo, što je s obzirom na literaturu i izvore sasvim očekivano i razumljivo, a odnose se uglavnom na žene hrvatsko-ugarskih kraljeva, kraljice, plemkinje ili dobrotvorke koje su svojim djelovanjem ostavile trag. Jedna od iznimaka možda je natuknica za Baru Kramarić, za koju se kaže da je *prva žena u Hrvatskoj optužena kao vještica, osuđena i spaljena...*

Mnogo su brojnije natuknice o ženama rođenim u 19., a najbrojnije, naravno, za one rođene u 20. stoljeću.

Naše žene : Leksikon znamenitih žena Hrvatske od X. do XX. stoljeća zapravo je prva knjiga u Hrvatskoj koja se u ovakvu obliku bavi ženama koje su svojim radom ostavile traga u Hrvatskoj. Vrijedan projekt nastao trogodišnjim radom autora može, vjerujem i hoće, poslužiti kao izvorna platforma za nadogradnju i dopunu u smislu svih triju odabranih termina. Vjerujem da se svaki čitatelj ovoga leksikona može složiti da su autori ostvarili prvobitnu namjeru da sastave što objektivniji popis žena koje su svojim životima i djelatnostima zadužile Hrvatsku, a hrvatskom knjižnom tržištu dali nešto novo i drukčije.

Sanja Nekić

Ratko Dušević. *Leksikon istaknutih učenika Gimnazije*. Sušak – Rijeka: Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, 2017., 267 str.

U vremenu kada *reality show* vlada televizijskim i drugim medijskim programima, može se zaključiti da interes sve više zaokuplja “mali” čovjek, pojedinac i pogled u intimno. U takvu vremenu, koje možda ima i pomalo negativan predznak, istraživači humanističkih znanosti razvijaju metodologiju sa sličnim istraživačkim subjektom – osobna priča, životna povijest, autobiografski i obiteljski narativi kao istraživačke metode. Kultura pojedinca postaje središte istraživanja suvremene antropologije i drugih humanističkih znanosti.

Biografija, kao jedan od povijesnih žanrova, smatra se najkonkretnijim oblikom predstavljanja pojedinčeva života. Iako se zna tko je autor biografije¹, kroz njegovo djelo nerijetko progovara sam pojedinac, subjekt biografije.

1 Za razliku od osobne priče ili životne povijesti, gdje pojedinac “sam” priča svoju priču (usp. Titon, 1980, 281).

“Pisac biografije je stoga povjesničar, životopisac koji nastoji opisati i objasniti okolnosti života, osobnosti i utjecajnosti svog subjekta. Ipak, budući da je njegov produkt zapis, ponekad i priča, nečijeg života, povjesničarska mašta ponekad će isplivati iz lavine podataka ponuđene suvremenom piscu biografije i pretvoriti njegovog subjekta u opipljivo ljudsko biće, nerijetko dajući njemu ili njoj riječi kojima govori”² (Titon, 1980, 281).

Da je autor *Leksikona istaknutih učenika Gimnazije* Ratko Dušević bio povjesničar, ali i antropolog, i zasigurno upoznat s ovim pojmovima, govori i njegov prijatelj i kolega dr. sc. Ivo Rendić Miočević, koji je na kraju ove knjige ostavio svoj *hommage* preminulom Duševiću. On spominje brojnu literaturu i metode koje se koriste u povijesnoj antropologiji, za koju su se njih dvojica, kao profesori povijesti, zalagali u nastavi. Interes za arhivski rad obogatili su i gimnazijska knjižnica i arhiv, a suradnja s učenicima i kolegama dovela je do stvaranja i izdavanja *Leksikona istaknutih učenika Gimnazije – Prve sušačke hrvatske gimnazije*, jedne od najstarijih obrazovnih institucija sjevernoga Hrvatskog primorja, i to povodom 390. obljetnice njezina postojanja.

Izvrstan uvod u povijesni pregled pojedinaca koji slijedi u leksikonu, priču “O povijesti Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci”, dao je akademik Petar Strčić, nekadašnji učenik Gimnazije.

Analizom biografskih jedinica i uvodnih tekstova, koje su napisali ravnateljica Gimnazije Đudita Franko, glavni urednik izdanja Boris Petković i Petar Strčić, ističe se predan metodološki rad Ratka Duševića. U svojim zapisima donosi detaljne podatke o mjestu i vremenu rođenja i smrti (većine) učenika, godinu upisivanja Gimnazije i godinu maturiranja, čime su se bavili i čime su se istaknuli. Gotovo sve biografske jedinice imaju pripadajuću fotografiju osobe, a na kraju se navode izvori. Važni su podaci koje je uvrštavao i koji čine iskorak iz “činjeničnih” povijesnih biografija, a dobio ih je tako reći preko glasina i “lokalnih izvora” uz pomoć kazivača. Njih je bilježio i navodio uz biografije u svojim rukopisima, pa je i kasnijem uredništvu izdanja posao bio manje zahtjevan.

Donoseći biografije abecedno, a ne kronološki, autor olakšava pretraživanje, ali i daje na znanje da su odabrani učenici svojim doprinosom jednako važni i da njihov rad nadilazi vremensku dimenziju. Leksikon prikazuje povijest Rijeke i Hrvatskoga primorja³ prvenstveno dijakronijski, ali ima i sinkronijsku sastavnicu budući da se iz mnogih biografija može iščitati koliko je Rijeka bila povezana s ostatkom Hrvatske i koliko su se pojedinci selili ili putovali: u Zagreb, Beograd, Split, Ljubljanu, Italiju, Češku, Austriju, Švicarsku, ali i izvan Europe. Među istaknutim su pojedincima i poznata imena poput braće Mažuranić, Franje Račkog, Janka Polića Kamova, Ivana Zajca. To svakako govori i o kakvoći i statusu nastavnoga programa Prve sušačke hrvatske gimnazije. Ne treba ni spominjati širok spektar zanimanja i struka čijem su razvoju doprinijeli riječki učenici: medicina, teologija, pedagogija, alpinizam, glazba,

2 Prijevod s engleskoga jezika: Mia Dimšić.

3 Hrvatsko primorje, u: *Hrvatska enciklopedija*.

gospodarstvo, politika, znanost, filologija, književnost, novinarstvo, kemija, kazalište, enologija, botanika, slikarstvo, veterina, arhitektura.

Može se zaključiti da leksikon svojim biografskim podacima pridonosi razvoju znanosti kroz nekoliko segmenata. Predan i detaljan sakupljački i arhivski rad Ratka Duševića ostavio je iza sebe građu koja je pregled čitave povijesti Gimnazije, Rijeke i Primorja od sredine 17. do kraja 20. stoljeća. Kako je biografija kao žanr usko vezana uz kulturno-povijesni kontekst, pomoću ta dva elementa (kontekst i biografija) mogu se rekonstruirati i sociološke, demografske i druge društvene okolnosti života nekoga lokaliteta u određenom periodu.

Riječki su učenici ostavili dubok trag ne samo u riječkom primorju i Hrvatskoj nego i u široj okolini i Europi. Svatko tko odluči istraživati kulturni, politički, znanstveni, crkveni ili neki drugi aspekt života svakako će kad-tad naići i na pojedince iz ovoga leksikona i to će uistinu biti dostojna pomoć kakvoj se teži u 21. stoljeću, stoljeću digitalizacije i informacije.

Ovime se prikaz ponovo vraća na biografiju kao važnu istraživačku metodu koju nije lako stvoriti, ali kada je tu, omogućuje znanje; jer povijest ne čini vrijeme nego pojedinci i njihova djela.

LITERATURA

1. Hrvatsko primorje. *Hrvatska enciklopedija* [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=26514> [14. prosinca 2017.].
2. Titon, J. T. (1980). The life story. *The Journal of American Folklore*, 93 (369), str. 276-292.

Katarina Dimšić